

Eğitime Giriş

Edit3rler:

Temel ÇALIK

Mehmet Metin ARSLAN

3. Baskı

Editörler: Prof. Dr. Temel ÇALIK - Prof. Dr. Mehmet Metin ARSLAN

EĞİTİME GİRİŞ

ISBN 978-605-241-999-1

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Eylül 2019, Ankara

3. Baskı: Ekim 2023, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Cumhuriyet Dönemi ile birlikte, öğretmen yetiştirme uygulamalarının önemli bir bölümünü Millî Eğitim Bakanlığı, bir kısmını ise üniversiteler ve bazı bakanlıklar yürütmüştür. 1981 yılında çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile başta öğretmen yetiştiren kurumlar olmak üzere, bütün yükseköğretim kurumları Yükseköğretim Kurulu (YÖK) çatısı altında toplanmıştır. 1982 yılından itibaren yükseköğretim kurumları tarafından yürütülen öğretmen yetiştirme programlarının “öğretmenlik meslek bilgisi” temel derslerinden ilki ve en önemlilerinden biri “Eğitime Giriş” dersidir. Söz konusu ders, 1982 yılında birinci yarıyıl dersi ve haftada üç saat olarak programda yer almıştır. 1985 yılında “Eğitim Bilimine Giriş”, 1997 yılında “Öğretmenlik Mesleğine Giriş”, 2006 yılında “Eğitim Bilimine Giriş” olarak yeniden düzenlenmiştir.

Son olarak öğretmen yetiştirme lisans programları 30 Mayıs 2018 tarihinde güncellenmiş ve ders, ilk adı olan “Eğitime Giriş” ismiyle birinci yarıyıl ve haftada iki saat olacak şekilde düzenlenmiş ve bugünkü şeklini almıştır. Dersin adının sürekli değiştirilmesine rağmen içerikte önemli bir değişiklik olmamıştır.

Elinizdeki bu kitap en son program güncellemesine uygun ve kur tanımına sadık kalınarak hazırlanmıştır. Sizlere eğitimin; *temel kavramları, amaç ve işlevleri, diğer alanlarla ve bilimlerle ilişkisi, öğrenme ortamları, öğretmenlik mesleği ve öğretmen yetiştirmede güncel gelişmeleri* esas alarak yazar arkadaşlarımızla birlikte yeterli ve iyi bir ders kitabı hazırlamaya çalıştığımızı söyleyebiliriz.

Yirmi birinci yüzyılda eğitimle ilgili yönelimleri size sunmayı görev sayarak hazırladığımız bu kitabımızın, siz değerli okuyucuların ve öğretmen adaylarının başarısını desteklemesi, mesleki yaşamınızda rehber olması ve keyifle okumanız, yararlanmanız dileğiyle...

Kitabın hazırlanış sürecinde başta yazarlarımız olmak üzere emeği geçen herkese şükranlarımızı sunuyoruz...

Editörler

Ankara- Ekim 2023

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Prof. Dr. Temel ÇALIK - Prof. Dr. Mehmet Metin ARSLAN

1. BÖLÜM: Eğitim Bilimi ile İlgili Bazı Temel Kavramlar

Prof. Dr. Temel ÇALIK - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-3656-6260

2. BÖLÜM: Eğitimin Amaçları ve İşlevleri

Doç. Dr. Didem KOŞAR - Hacettepe Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-4959-1094

3. BÖLÜM: Eğitimin Hukuki Temelleri

Prof. Dr. Mehmet Metin ARSLAN - Kırıkkale Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-4346-4070

4. BÖLÜM: Eğitimin Toplumsal Ve Kültürel Temelleri

Prof. Dr. Temel ÇALIK - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-3656-6260

Doç. Dr. Emine DAĞLI - Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-6518-0282

5. BÖLÜM: Eğitimin Tarihi Temelleri

Doç. Dr. Emre ER - Yıldız Teknik Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-9084-6768

6. BÖLÜM: Eğitimin Politik Temelleri

Prof. Dr. Serkan KOŞAR - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-2581-5145

7. BÖLÜM: Eğitimin Ekonomik Temelleri

Prof. Dr. Türker KURT - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-9372-1736

8. BÖLÜM: Eğitimin Felsefi Temelleri

Prof. Dr. Ali Çağatay KILINÇ - Karabük Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-9472-578X

9. BÖLÜM: Eğitimin Psikolojik Temelleri

Prof. Dr. Şerife IŞIK - Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5184-8218

10. BÖLÜM: Eğitimin Teknolojik Temelleri

Doç. Dr. Mutlu Tahsin ÜSTÜNDAĞ - Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-6198-2819

11. BÖLÜM: Eğitim Bilimlerinde Yöntem

Prof. Dr. Ferudun SEZGİN - Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-7645-264X
Dr. Öğr. Üyesi Onur ERDOĞAN - Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3442-2303

12. BÖLÜM: Eğitim ve Öğrenme Ortamı Olarak Okul ve Sınıf

Prof. Dr. Nuri BALOĞLU - Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-7982-2116

13. BÖLÜM: Öğretmenlik Mesleği Ve Öğretmen Yetiştirmede Güncel Gelişmeler

Prof. Dr. Mehmet Metin ARSLAN - Kırıkkale Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-4346-4070

14. BÖLÜM: Yirmi Birinci Yüzyılda Eğitimle İlgili Yönelimler

Doç. Dr. Bertan AKYOL - Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-1513-1885

15. BÖLÜM: Milli Eğitim Bakanlığı Merkez ve Taşra Örgütünün Yapısı ve İşleyişi

Öğr. Gör. Hasan Hüseyin ATASAYAR - Kırıkkale Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-9589-7313

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	iv

1. BÖLÜM

EĞİTİM BİLİMİ İLE İLGİLİ BAZI TEMEL KAVRAMLAR

Giriş.....	2
Eğitim.....	2
Öğretim.....	4
Öğrenme.....	5
Öğretme.....	6
İnformal Eğitim.....	6
Formal Eğitim.....	7
Hizmet Öncesi Eğitim.....	7
Hizmet İçi Eğitim.....	8
Bölüm Tartışma Soruları.....	9
Önerilen Okumalar.....	9
Kaynakça.....	10

2. BÖLÜM

EĞİTİMİN AMAÇLARI VE İŞLEVLERİ

Giriş.....	12
Okul ve Eğitimin Amaçları ve İşlevleri.....	15
Eğitimin İşlevleri ile İlgili Sınıflamalar.....	24
Sosyoloji Kuramlarına Göre Eğitim Yaklaşımları ve Eğitimin İşlevleri.....	30
Eğitimin İşlevleri Açısından Okul Akımları.....	32
Eğitimde Alternatif Yaklaşım ve Uygulamaların Amaç ve İşlevleri.....	34
Sonuç.....	37
Bölüm Tartışma Soruları.....	38
Önerilen Okumalar.....	38
Kaynakça.....	39

3. BÖLÜM

EĞİTİMİN HUKUKİ TEMELLERİ

Giriş.....	42
Devlet ve Eğitim.....	43
Eğitimin Yasal Dayanağı ve Anayasalarımızda Eğitim.....	47
Eğitim Kurulları.....	52
Millî Eğitim Temel Kanunu'na Göre Eğitimin Temel Amaçları ve İlkeleri.....	53

İlköğretim ve Eğitim Kanunu	55
Örgün Eğitim	59
Yaygın Eğitim	59
Uluslararası Belgelerde Eğitimin Hukuki Dayanakları	60
Çocuk Vakfı'nca Hazırlanan Anayasa ve Çocuk Raporunda Çocukların Anayasa Konusundaki Düşünceleri	65
Sonuç	65
Bölüm Tartışma Soruları	66
Kaynakça	66

4. BÖLÜM

EĞİTİMİN TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL TEMELLERİ

Giriş	70
Genel Olarak Sosyoloji	71
Toplumsal Yapı	72
Toplumsal Tabakalaşma ve Eğitim	74
Toplumsal Hareketlilik ve Eğitim	78
Toplumsal Değişme ve Eğitim	81
Toplumsal Kontrol	84
Eğitim Kurumlarının Toplumsal İşlevleri	86
Toplumsallaşmayı Sağlama	87
Kültür ve Eğitim	89
Eğitim Sosyolojisi	93
Sonuç	96
Bölüm Tartışma Soruları	96
Önerilen Okumalar	96
Kaynakça	97

5. BÖLÜM

EĞİTİMİN TARİHİ TEMELLERİ

Giriş	100
Eğitim Tarihinin Alanı ve Kapsamı	100
Eski Medeniyetlerde Eğitim	101
Sümer Medeniyeti	102
Mısır Medeniyeti	102
Çin Medeniyeti	103
Antik Yunan Medeniyeti	103
Batı Medeniyetlerinde Eğitimin Anlamı ve İçeriği	104
Ortaçağda Avrupada Eğitim	104
Modern Eğitime Geçiş Sürecinde Önemli Etmenler	107

Doğu Medeniyetlerinde Eğitimin Anlamı ve İeriği	110
Türklerde Eğitim.....	111
İslamiyet Öncesi Türklerde Eğitim.....	111
İslamiyet Sonrası Türklerde Eğitim.....	113
Osmanlı'da Eğitim.....	114
Modernleşme Hareketleri ve Eğitim.....	117
Türkiye Cumhuriyeti'nde Eğitim.....	119
Sonuç.....	122
Bölüm Tartışma Soruları	124
Önerilen Okumalar	124
Kaynakça.....	125

6. BÖLÜM EĞİTİMİN POLİTİK TEMELLERİ

Giriş.....	128
İdeoloji, Politika ve Eğitim	129
Eğitim Politikası.....	132
Eğitim Politikası ve Devlet	134
Eğitim Politikalarının Kaynakları	137
Sonuç.....	149
Bölüm Tartışma Soruları	151
Önerilen Okumalar	151
Kaynakça.....	151

7. BÖLÜM EĞİTİMİN EKONOMİK TEMELLERİ

Giriş.....	156
Eğitim ve Ekonomi İlişkisi	156
Eğitim ve Kalkınma İlişkisi	158
Eğitimin Maliyeti.....	164
Eğitimin Maliyeti Neden Büyük Ölçüde Devletler Tarafından Karşılanır?.....	169
Eğitimin Finansmanı	174
Eğitimde Verimlilik ve Etkililik	176
Dünyada ve Türkiye'de Eğitimin Finansmanında Güncel Eğilimler	179
Eğitimde Kaynak Sorunu	185
Sonuç.....	186
Bölüm Tartışma Soruları	187
Önerilen Okumalar	188
Kaynakça.....	188

8. BÖLÜM

EĞİTİMİN FELSEFİ TEMELLERİ

Giriş.....	192
Felsefenin Neliği Üzerine	192
Felsefenin Alt Alanları.....	194
Ontoloji (Varlık Bilgisi)	194
Epistemoloji (Bilgi Sorunu).....	195
Aksiyoloji (Değerler Sorunu).....	197
Mantık.....	198
Temel Felsefi Akımlar	199
İdealizm	200
Realizm	202
Spiritüalizm	204
Natüralizm.....	205
Pragmatizm	206
Varoluşçuluk (Egzistansiyalizm)	207
Eğitim ve Felsefe Arasındaki İlişki	209
Eğitimde Felsefi Akımlar.....	211
Daimicilik (Perennialism).....	211
Esasicilik (Özcülük-Essentialism).....	213
İlerlemecilik (Progressivism).....	213
Yeniden Kurmacılık (Reconstructionism)	215
Sonuç.....	216
Bölüm Tartışma Soruları.....	217
Önerilen Okumalar	218
Kaynakça.....	218

9. BÖLÜM

EĞİTİMİN PSİKOLOJİK TEMELLERİ

Giriş.....	222
Psikoloji	223
Gelişim Psikolojisi.....	226
Gelişim Dönemi	226
Gelişim Alanları.....	227
Fiziksel Gelişim.....	228
Bedensel Gelişim	228
Psikomotor Gelişim	229
Bilişsel Gelişim.....	230
Ahlak Gelişimi	232

Kişilik Gelişimi	235
Psikoseksüel Gelişim Kuramı	235
Psikososyal Gelişim Kuramı	236
Öğrenme Psikolojisi	239
Koşullanma Yoluyla Öğrenme	239
Klasik (Tepkisel) Koşullanma	239
Edimsel (Operant) Koşullanma.....	241
Sosyal Öğrenme.....	242
Bilişsel Öğrenme.....	243
Sonuç.....	245
Bölüm Tartışma Soruları	245
Önerilen Okumalar	246
Kaynakça.....	246

10. BÖLÜM

EğİTİMİN TEKNOLOJİK TEMELLERİ

Giriş.....	250
Teknoloji İçeren Disiplinlerarası Yaklaşımlar	251
Eğitimciler İçin Uluslararası BİT Yeterlikleri	253
Web 2.0 ve Araçları	265
Artırılmış Gerçeklik	271
Türk Eğitim Sisteminde Teknoloji Entegrasyonu ile İlgili Yapılmış Projeler	272
Bilgisayarlı Eğitime Destek Kampanyası	273
Sonuç.....	274
Bölüm Tartışma Soruları	275
Önerilen Okumalar	275
Kaynakça.....	275

11. BÖLÜM

EğİTİM BİLİMLERİNDE YÖNTEM

Giriş.....	282
Bilmenin Yolları ve Bilimsel Yöntem	282
Bilimsel Yöntemin Aşamaları	285
Bilimin İşlevleri	286
Kuram, Araştırma ve Uygulama İlişkisi	287
Eğitim Bilimlerinde Araştırmanın Bağlamı.....	289
Eğitim Araştırmalarının Planlanması.....	290
Eğitimde Araştırma Yöntemleri	298
Veri Toplama Yöntemleri.....	309

Eğitim Araştırmalarının Önemi.....	312
Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Araştırma Okuryazarlığı.....	312
Sonuç.....	316
Bölüm Tartışma Soruları.....	317
Önerilen Okumalar.....	317
Kaynakça.....	318

12. BÖLÜM

EĞİTİM VE ÖĞRENME ORTAMI OLARAK OKUL VE SINIF

Giriş.....	322
Öğrenme Ortamından Öğrenme Çevresine.....	322
Öğrenen Merkezli Öğrenme Çevresi.....	324
Bilgi Merkezli Öğrenme Çevresi.....	325
Değerlendirme Merkezli Öğrenme Çevresi.....	326
Toplum Merkezli Öğrenme Çevresi.....	327
İdeal Öğrenme Ortamının Özellikleri.....	327
Fiziksel Ortam.....	330
Oturum Düzenleri.....	331
Sosyal Ortam.....	336
Psikolojik Ortam.....	338
Duygusal Ortam.....	339
Etkili Bir Öğrenme Çevresi Oluşturabilmenin Temel Stratejileri.....	340
Etkili Bir Öğrenme Ortamı Sağlayan Öğretmen Davranışları.....	340
Etkili Sınıf Yönetimi.....	341
Geleceğin Okulları.....	343
Sonuç.....	343
Bölüm Tartışma Soruları.....	344
Önerilen Okumalar.....	345
Kaynakça.....	346

13. BÖLÜM

ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ VE ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEDE GÜNCEL GELİŞMELER

Giriş.....	350
Meslek Olarak Öğretmenlik.....	350
Türkiye'de Öğretmenliğin Meslekleşmesinin Tarihi Gelişimi.....	353
16 Mart 1848'den Günümüze Öğretmen Yetiştirme.....	359
CER.....	360
Ahmet Cevdet Paşa (1823-1895).....	360
Cumhuriyet Dönemi Öğretmen Yetiştirme.....	364

İlköğretmen Okullarından Eğitim Fakültelerine	369
Öğretmen Yetiştirme İşlevinin Üniversitelere Devredilmesi.....	370
Eğitim Sisteminde Öğretmenin Rolü.....	371
Öğretmen Yeterlikleri, Yeterlik Alanları.....	373
Öğretmen Yetiştirmede Güncel Gelişmeler	378
Sonuç.....	379
Bölüm Tartışma Soruları	379
Önerilen Okumalar	380
Kaynakça.....	381

14. BÖLÜM

YIRMİ BİRİNCİ YÜZYILDA EĞİTİMLE İLGİLİ YÖNELİMLER

Giriş.....	384
Proje Tabanlı Öğrenme.....	384
Beyin Temelli Öğrenme.....	386
Eleştirel ve Yansıtıcı Düşünme	390
Yaşam Boyu Öğrenme	393
İnternet Tabanlı Öğrenme (E-Öğrenme).....	395
Sonuç.....	398
Bölüm Tartışma Soruları	399
Önerilen Okumalar	399
Kaynakça.....	399

15. BÖLÜM

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI MERKEZ VE TAŞRA ÖRGÜTÜNÜN YAPISI VE İŞLEYİŞİ

Giriş.....	404
Bir Sistem Olarak Eğitim.....	404
Türk Eğitim Sistemi.....	406
Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları	409
Türk Milli Eğitiminin Özel Amaçları.....	410
Türk Eğitim Sisteminin Yapısı	412
Milli Eğitim Bakanlığının Örgüt Yapısı.....	417
Bölüm Tartışma Soruları	434
Önerilen Okumalar	434
Kaynakça.....	434

Yazarlar Hakkında.....	437
-------------------------------	------------

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Eğitim Örgütlerinde Yönetsel İşlev ve Alt İşlevler.....	14
Şekil 4.1. Kültürün Temel Boyutları.....	92
Şekil 7.1. Eğitim ve Kalkınma İlişkisi	162
Şekil 7.2. OECD ülkeleri ve Türkiye’de kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı (%)	179
Şekil 7.3. OECD Ülkeleri ve Türkiye’de Kamu Eğitim Harcamalarının Toplam Merkezi Kamu Bütçesine Oranı (%)	180
Şekil 9.1. 0-11 Ayda Bebeğin Psikomotor Gelişimi.....	229
Şekil...Klasik Koşullanma Süreci.....	240
Şekil 10.1. ISTE (2017) Eğitici Standartları.....	254
Şekil 10.2. ISTE (2018) Eğitim Yöneticileri Standartları.....	257
Şekil 11.1. Bilimsel Araştırmaların Yürütülme Stratejisi.....	293
Şekil 15.1. Açık Sistem Modeli, Açık Sistem Teorisi ve Okula Uygulanması	405
Şekil 15.2. Millî Eğitim Bakanlığı Örgüt Yapısı (2018)	419

TABLolar LİSTESİ

Tablo 7.1. Eğitimde Finansman Yaklaşımları ve Temel Sınırlılıkları.....	175
Tablo 7.2. Bazı OECD Ülkeleri ve Türkiye’de Eğitim Kademelerine Göre Öğrenci Başına Yapılan Harcama Miktarları (Dolar)	181
Tablo 7.3. 1999-2018 Yılları Arasında Türkiye’de Toplam Eğitim Bütçesinin Merkezi Bütçeye ve GSYH’ye Oranları	183
Tablo 7.4. 2018 Yılı MEB Bütçesinin Ekonomik Sınıflandırmaya Dağılımı.....	184
Tablo 9.1. Psikoloji Ekolleri ve Temel Özellikleri.....	223
Tablo 9.2. Yaşlara Göre Gelişim Dönemleri.....	226
Tablo 10.1. ISTE (2016) Tarafından Öğrenenler İçin Geliştirilmiş Standartlar	260
Tablo 10. 2. ISTE (2011) Tarafından Hazırlanan Bilgisayar Bilimi Eğiticileri Standartları.....	261
Tablo 10. 3. UNESCO (2018) Öğretmenler İçin Bilgi İletişim Teknolojileri Yeterlikleri	264
Tablo 11.1. Bilgiye Bakışta Bilimsel ve Bilimsel Olmayan Yaklaşım Arasındaki Farklılıklar.....	285
Tablo 11.2. Örnekleme Yöntemleri	295
Tablo 11.3. Zayıf ve Gerçek Deneysel Desenler	306
Tablo 13.1. Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri	376
Tablo 14.1. Geleneksel Öğretim ile E-Öğrenimin Karşılaştırılması	397